

ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Γράφει ο Δρ Βασίλης Αδραχτάς → Τηλ: 0431262823 → mousaiostheatrelos@yahoo.com.au

ΑΧΕΠΙΚΗ ΣΤΟΑ ΠΛΑΤΩΝ – ΒΡΑΒΕΙΟ
ΥΠΑΤΙΑ 2016

Αποσπάσματα από την ομιλία του Δρος Βασίλη Αδραχτά προς τιμήν της βραβευθείσας κας Γιώτας Κριλή

Πριν από δύο περίπου χρόνια, στην εισήγησή μου προς την Αχεπική Στοά Πλάτων σχετικά με την υποψηφιότητα της Γιώτας, έγραφα τα εξής: «Η Γιώτα Κριλή ήταν επί σειρά ετών γνωστή ως διγλωσση ποιήτρια, αλλά τα τελευταία τρία χρόνια έχει προβάλλει δυναμικά στο λογοτεχνικό προσκήνιο της Ομογένειας ως μυθιστοριογράφος χάρη σε δύο ευμεγέθη έργα που αποτελούν μέρος μιας τριλογίας που επίκειται να ολοκληρωθεί. Μέρος μόνο του ποιητικού της έργου έχει εκδοθεί ως διγλωσση ποιητική συλλογή στην Αυστραλία. Στο ενεργητικό της έχει ολοκληρωμένο, αν και αδημοσίευτο, ένα θεατρικό έργο, καθώς και μία μετάφραση έργου σχετικού με τους αυτόχθονες της Αυστραλίας.

Η λογοτεχνική της παραγωγή διέπεται από λιτότητα και διαύγεια έκφρασης, παραστατικότητα και ζωντάνια. Πρόκειται για ένα έργο με έντονη συναισθηματικότητα που ισορροπεί ανάμεσα στα κοινωνικοπολιτικά αιτήματα και την εξατομικευμένη αντιμετώπιση των μεταλλαγών της ζωής. Περαιτέρω, το έργο της είναι θεματικά προσανατολισμένο στη μεταναστευτική εμπειρία, τον σεβασμό στην αυστραλιανή αυτοχθονία, τη νεοελληνική παράδοση και τα προβλήματά της, καθώς και την προσωπική μνήμη του ιδιαίτερου τόπου καταγωγής».

Όπως καταλαβαίνετε, αυτού του είδους οι εισηγήσεις, με την αντικειμενικότητα που επιβάλλουν ή απαιτούν, δεν λένε και πολλά πράγματα. Δεν λένε, δηλαδή, τα πράγματα με τον τρόπο που πρέπει να ειπωθούν. Θέλω να πω ότι μιλούν λίγο-πολύ μία γλώσσα ξύλινη, μία γλώσσα η οποία δεν εκφράζει σε τίποτα την εμπειρία που έχει βιώσει κανείς μέσα από την ανάγνωση του έργου της Γιώτας. Γι' αυτό θα ξαναπροσπαθήσω να παρουσιάσω τη Γιώτα και το έργο της μέσω μιας άλλης γλώσσας...

Σαν παιδί και έφηβος, η Γιώτα ανήκε στην κατηγορία εκείνων που πάντα ψάχνονται. Γιατί όμως, γιατί να ανήκει σ' αυτήν την κατηγορία; Μία επαρκής απάντηση, αλλά εκ των πραγμάτων σχετική, είναι ότι το πρόσωπο-κλειδί –όπως ομολογεί και η ίδια– στη ζωή της στάθηκε η γιαγιά της, η περίφημη μυθιστορηματική Φιλομήλα. Η ζωή της μιας ανακεφαλαιώνει τη ζωή της άλλης! Και κατά κάποιο τρόπο, όπως συμβαίνει με όλους μας, η οντογένεση επαναλαμβάνει τη φυλογένεση. Ή, αλλιώς, το μήλο κάτω από τη μηλιά θα πέσει, που λέει κι ο λαός μας. Έτσι ο χαρακτήρας της γιαγιάς είναι εν πολλοίς υπεύθυνος για τον χαρακτήρα της εγγονής (έστω κι αν η δεύτερη δεν γνώρισε ποτέ την πρώτη ή, μήπως, ακριβώς επειδή δεν τη γνώρισε;)...

Μα η καλλιτεχνική φύση της Γιώτας έχει να κάνει και με τον πατέρα της. Άνθρωπος χορευταράς, τραγουδισταράς και πάνω απ' όλα τελειομανής. Έκανε επτά ολόκληρα χρόνια στη Μικρασία και σαν να μην έφτανε αυτό, αν και όχι κομμουνιστής, βρέθηκε για ψύλλου πήδημα να εκτίει ποινή 4 ετών εξόριστος στη Γάρο, ως αν κομμουνιστής. Μα για κακό της Γιώτας, σαν επέστρεψε για τα καλά στο σπίτι και στην οικογένεια, αυτό ήταν, η Γιώτα το σταμάτησε το σχολείο. Είχε μάθει, καθώς φαίνεται, αρκετά γράμματα και

δεν της χρειαζόνταν άλλα...

Η δημιουργικότητα της Γιώτας θα αργήσει να φανεί, όχι μια μέρα, αλλά κάμποσα χρόνια. Το όλο περιβάλλον στον πατρογονικό της τόπο, το Κεραστάρι, δεν βοηθούσε, παρόλο που το Κεραστάρι θα αναδειχθεί στο απόλυτο υπό μία έννοια σημείο αναφοράς στη δημιουργική της φαντασία. Η Γιώτα, το λοιπόν, θα αρχίσει να αυτοσυνειδητοποιείται ως δημιουργικό άτομο περί το τέλος του νυκτερινού κολλεγίου εδώ στο Σύνδνεϋ. Πρέπει να ήταν στα 1966. Επτά χρόνια αφότου μετανάστευσε στη Μεγάλη Γη των Άστρων του Νότου... Άλλωστε όχι μόνο η καλλιτεχνία αλλά και η μετανάστευση ήταν οικογενειακή υπόθεση, αφού ο πατέρας είχε τρία αδέρφια που είχαν μεταναστεύσει μακριά στην Αμερική...

Στη συνέχεια η Γιώτα θα φοιτήσει στο Πανεπιστήμιο του Σύνδνεϋ, όπου στα πλαίσια ενός πτυχίου ανθρωπιστικών σπουδών θα μελετήσει Αγγλική Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά, Ιστορία και Κοινωνική Ανθρωπολογία. Αυτή η περίοδος ανοιχτών οριζώντων θα πάει τη Γιώτα μέχρι τα 1973... Πρώτος διορισμός στην εκπαίδευση το 1974, στο Λάικαρτ. Αγγλικά στα παιδιά των μεταναστών και αγώνες για βελτίωση της μεταναστευτικής εκπαιδευτικής πολιτικής και πρακτικής. Το 1975/1976 εμφανίζονται στο προσκήνιο των εκπαιδευτικών πραγμάτων τα Νέα Ελληνικά και η Γιώτα θα αποδυθεί σε μία καινούργια αναμέτρηση με τις απαιτήσεις του πανεπιστημίου, σπουδάζοντας για δύο χρόνια τη μητρική γλώσσα. Παράλληλα θα υπάρξει η παρουσία του περιοδικού ΓΙΟΦΥΡΙ, ενώ το 1980 θα είναι έτοιμο το πρώτο διδακτικό της κείμενο για τη Νέα Ελληνική υπό τον τίτλο ΕΚΑΤΟ ΚΕΙΜΕΝΑ.

Την περίοδο 1983-1986 θα επακολουθήσει η πρωτοποριακή σειρά (3 τόμοι) που επιμελήθηκε η Γιώτα υπό τον τίτλο ΚΟΝΤΑ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ, η οποία δεν αποσκοπούσε ούτε είχε σχεδιαστεί για τη διδασκαλία των Νεοελληνικών ως δεύτερης γλώσσας, αλλά για τη διατήρησή τους. Ήδη, όμως, η Γιώτα, έντονα επηρεασμένη από το κλίμα και τις παρενέργειες του διαβόητου «σκανδάλου των συντάξεων» θα γράψει το πρώτο και μοναδικό της θεατρικό. Τότε το έκανε στο πόδι, όπως λέει η ίδια, αλλά το πόνημα αυτό, «Η Περίπτωση της Χριστίνας», θα λάβει την τελική του μορφή μετά από –κρατηθείτε!– 30 ολόκληρα χρόνια. Ένδειξη αδιάψευστη της συνέπειας, της σοβαρότητας και της αφοσίωσης με την οποία η Γιώτα υπηρετεί τα Ελληνικά Γράμματα. Ας ευχηθούμε να το απολαύσουμε το συντομότερο και στο θεατρικό σανίδι...

Μετά από μία περίοδο με διάφορες περιπέτειες στον χώρο της δημόσιας εκπαίδευσης (η Γιώτα δεν ήταν ποτέ το καλό παιδί της διοίκησης!), το 1996 θα φτάσει η στιγμή της αφυπηρέτησης, αλλά όχι και του αφοπλισμού. Τα όπλα της Γιώτας, τουτέστιν, το πάθος της για την εκπαίδευση, η αγάπη της για τη λογοτεχνία και ο καημός της για τη αξία της πατρογονικής γης, θα γνωρίσουν νέες ευκαιρίες και δυνατότητες πραγμάτωσης. Το 1996, για παράδειγμα, θα αρχίσει τη μετάφραση του βιβλίου *Women of the Sun*,

με θέμα την προσωπική ιστορία πέντε αυτοχθόνων γυναικών της Αυστραλίας. Το βιβλίο αυτό, μέχρι σήμερα από τα ελάχιστα του είδους στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία, θα εκδοθεί το 2008. Νωρίτερα, εντούτοις, και συγκεκριμένα το 2003 (με επανέκδοση το 2010) θα κυκλοφορήσει η διγλωσση ποιητική συλλογή της Γιώτας *Τρίπτυχο / Triptych*, στην οποία περιλαμβάνονται ποιήματα που γράφτηκαν κατά τη διάρκεια μιας ολόκληρης 25ετίας. Απ' όσο είμαι σε θέση να γνωρίζω, η Γιώτα έχει κάμποσα ακόμα αδημοσίευτα ποιήματα –ίσως γύρω στα πενήντα– που κι αυτά ελπίζω στο άμεσο μέλλον να τα δούμε τύποις εκδεδομένα.

Εν τω μεταξύ για τρία χρόνια (2003-2006), κατ' απομίμηση του λεγόμενου «Πανεπιστημίου Τρίτης Ηλικίας», η Γιώτα θα πρωτοστατήσει στα Πολιτιστικά Σεμινάρια του ΣΑΕ, τα οποία με τη σειρά τους θα μετεξελιχθούν στο «Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο» που όλοι ξέρουμε και που για τα τελευταία 10 χρόνια φιλοξενεί και στηρίζει ποικιλοτρόπως η ΑΧΕΠΑ ΝΝΟ μέσω του Κέντρου «Κωστής Παλαμάς»...

Δέκα χρόνια πριν από σήμερα, αν συναντούσαμε τη Γιώτα και της λέγαμε ότι θα γράψει όχι ένα, όχι δύο, αλλά τρία μυθιστορήματα (συνολικής έκτασης 1.500 σελίδων), μάλλον θα γέλαγε μαζί μας. Πριν δέκα χρόνια δεν είχε καν σκεφτεί την τριλογία ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ. Το 2008, όμως, βάλθηκε να την καταστρώνει, αλλά και πάλι δίχως να έχει κατά νου τριλογία και δίχως να ξέρει τι και πώς θα βγει στην πορεία. Η μυθοπλαστική γραφή, όπως μου εκμυστηρεύτηκε, ήταν για την ίδια κάτι το spooky: έβγαλε από μέσα της πράγματα, πρόσωπα και καταστάσεις που κάποιες φορές την τρόμαζαν με την ενάργεια και τη δύναμη με την οποία της επιβάλλονται πάνω στο χαρτί... ή την οθόνη, αν θέλετε. Οι ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ (2013), το ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΜΗΛΟ (2014) και το ΚΥΚΛΑΜΙΝΟ (2016) είναι πια μια πραγματικότητα και για τη Γιώτα αλλά και για την καθ' ημάς Ομογένεια.

Υπάρχουν κι άλλα, όπως το παραμύθι «Ο Κήπος της Αθήνας», στα οποία θα μπορούσε κανείς να αναφερθεί, αλλά... Τώρα θέλω να πάω ανάποδα, προς τα πίσω... ή, καλύτερα, να πάρω τον σωστό τον δρόμο... Το κορίτσι από το Κεραστάρι που έγινε Αυστραλή, η Αυστραλή που παρέμεινε το κορίτσι από το Κεραστάρι. Αυτή είναι η Γιώτα Κριλή. Αυτό είναι το ένα «Κ» που συνάντησε τυχαία(;) τα άλλα τέσσερα –Καταβολές, Κυπαρισσόμηλο, Κυκλάμινο, Κεραστάρι– φτιάχνοντας έτσι ένα πενταπλό «Κ», που δεν είναι τίποτα άλλο από το αριθμητικό ισοδύναμο του τετραγώνου και του κέντρου του, τουτέστιν, του συμβόλου του κόσμου. Το κορίτσι από το Κεραστάρι που έγινε λογοτέχνης στην Αυστραλία δεν έπαψε να ενσαρκώνει το μικρό της χωριό και με τον τρόπο αυτό να κουβαλάει μαζί της τον τόπο της. Η Κριλή απέκτησε έτσι άλλο ένα «Κ», το έκτο κατά σειρά. Με το να παραμείνει πιστή στον τόπο της αναδείχθηκε μία αληθινή αυτόχθων τούτης εδώ της χώρας, μία αληθινή Κούρι...